

## *Megjelent*

R. Jehuda he Haszid / Kozma Emese (ford., jegyz.) / Koltai Kornélia (szerk.) / Visi Tamás, (előszó), *Széfer haszidim / Haszidok könyve. Kozma Emese fordításában* (Studia Hebraica Hungarica 3, sorozatszerkesztő: Zsengeller József; L'Harmattan – Magyar Hebraisztikai Társaság, 2016)

### *Elérhető a kiadóknál és a L'Harmattan üzleteiben, partnereinél*

#### *A műről a „Bevezető”-ben így olvashatunk*

„A *Haszidok könyve* (eredeti héber címén: *Széfer haszidim*) egy olyan középkori zsidó irányzat dokumentuma, melynek tagjai a 12. század második felétől a Rajna mentén telepedtek le, s a 13. század végétől *Haszidé Askenáz* néven váltak ismertté. Tanításuk, életvitelük, értékrendjük középpontjában az alázat, az istenfélelem, a megtérés és a vezeklés, valamint a kölcsönös segítségnyújtás állt, emellett számos vallási és társadalmi eszmének is nagy jelentőséget tulajdonítottak, és sajátos misztikus tanítással is rendelkeztek. Három személy bírt kiemelkedő jelentőséggel az irányzat ideológiai alapvetésének és gyakorlati útmutatójának megfogalmazásában: R. Sámuel he-Haszid, valamint fia, R. Jehuda he-Haszid (meghalt 1217-ben), s ez utóbbi tanítványa, R. Wormsi Eleázár (Mainz, 1160/65 – Worms, 1238).”

„A szöveg igen változatos: tartalmaz *halákhikus*<sup>1</sup> döntéseket a Talmud idézésével vagy anélkül, számos talmudi *'aggádát*<sup>2</sup> és azok „aktualizáló”, a haszid<sup>3</sup> életvitelre és különböző gyakorlati esetre vonatkozó magyarázatát, de konkrét, a mindennapi élettel kapcsolatos gyakorlati utasításokat is. A *Haszidok könyve* továbbá bővelkedik a haszidok életéről, tetteiről szóló beszámolókból, tanulságos történetekben, példázatokban s folklorisztikus mesékben is, s még *responsumok* is találhatók benne.

A *Széfer haszidim* mind tartalmilag, mind műfajilag igen közel áll a R. Jehuda he-Haszid végrendeleteként ismert íráshoz,<sup>4</sup> jöllehet számos talmudi locust és bibliai citátumot, parafrázist (mint alátámasztást és hivatkozást) is magában foglal. A bibliai szövegek és szövegmagyarázatok közül a Tóra, valamint a bölcsességirodalom: a *Példabeszédek*, a *Prédikátor könyve*, a *Zsoltárok* és *Jób könyve* szerepelnek kimagasló arányban a műben.”

„A *halákhikus* utasítások egyszerű nyelven szólalnak meg, többnyire konkrét példákkal együtt, amelyek vagy a gyakorlati, korabeli életből, vagy magából a talmudi és a midrási irodalomból

---

<sup>1</sup> A *halákha* jelentése: 'zsidó vallási törvény', *halákhikus*: a *halákhára* vonatkozó.

<sup>2</sup> Az *'aggáda* jelentése: 'elbeszélés', 'történet', a rabbinikus irodalom narratív része a *halákhával* szemben, amely a törvényeket tartalmazza.

<sup>3</sup> A haszid (precíz, tudományos átírással: *haszid*) jelentése a héberben (szó szerint): 'kegyes'.

<sup>4</sup> Vö. *Cavva 'at Rabbenu Jehuda he-Haszid* (Venance, 1718), <http://www.hebrewbooks.org/19500>.

származnak. A „saját” történetek – legyenek bár valóságos vagy fikatív elbeszélések – „csattanókra” végződnek, amelyek erkölcsi tanulságot is hordoznak. Az önálló (tehát nem a Talmudból, illetve a midrási irodalomból átvett) történetek – mint amilyenek például a haszidok életének eseményeiről, cselekedeteiről szóló anekdoták is – újdonságot jelentenek a középkori rabbinikus irodalomban, és sok tekintetben párhuzamot mutatnak a korabeli keresztény *exemplum*okkal, például Cesarius von Heisterbach (1180–1240) Köln melletti ciszterci kolostorban élő szerzetes *Dialogus miraculorum* (1219–1223) *exempla*-gyűjteményével is.”

### Szemelvények a műből

SZÉFER HASZIDIM / HASZIDOK KÖNYVE 14.§ (részlet)

Az Ms. PARMA 3280 alapján,

*Az istenfélők titka* című fejezetből

[14] Vannak olyan vétkek, melyekről [egyáltalán,] legbensőbb valónkban sem gondolnánk, hogy bűnök lennének, de mégis azok! Például [bűn] megváltoztatni a teremtmények szokását, vagyis megváltoztatni őket a teremtett voltukban[, bűn tehát alakítanímódosítani azokon az állapotokon, amelyek a teremtéstől fogva adottak]. Mert az Örökkévaló garantálja mindenkinek a maga szükségletét, aszerint, ami. A ragadozó madárfiókáknak azt, hogy mindaddig a nagyobb madarak gondoskodjanak számukra a szükséges élelemről, amíg csak a szárnyaik meg nem nőnek annyira, hogy már [maguk is] elmozdulhatnak a helyükről. A házi szárnyasok ugyanakkor rögtön maguk indulnak élelem után, mert ételüket nem repülve, hanem járva szerzik be. Ugyanígy: mivel a fűevő vadállatok nem tudnak a kicsinyeiknek fűvet vinni, ezért [az újszülött kölykök] rögtön maguk kezdenek el járni. A ragadozó állatok viszont megtömik az odúikat zsákmánnyal, így a kicsiknek nem kell kimenniük, míg úgysem tudnának [önállóan] zsákmányt szerezni. [Az Örökkévaló] tehát minden [élőlénynek] megteremtette a szükségleteit, s egyúttal a védelmét is [biztosította].

Az élőlény az élőlényt eszi. – De hogy [is lehetséges ez]? – A tiszta házi állatok szarvakkal rendelkeznek, hogy védekezhessenek a vadállatok ellen, melyekkel [aztán] vakarózhatnak is, és elűzhetik a legyeket és a férgeket, melyek csipkednek. És [az Örökkévaló] farkat teremtett oda, ahova már nem érnek el az agancaikkal, hogy a farkukkal [is] elzavarhassák a legyeket.<sup>5</sup> Ezért van az ökröknek hosszú farkuk, hogy ahova nem érnek el a szarvaikkal, onnan is elkergethessék a legyeket. S ugyanezen [oknál fogva] a kecskék is szarvas állatok, mégpedig egyenesek [a szarvaik]. A kosoknak rövid farkat teremtett [az Örökkévaló], hiszen hosszú a nyakuk, s a szarvuk elér mindenhová a testükön, így nincs szükségük farokra. Ha pedig az ember levágja a tehén farkát, hiába is véli úgy, hogy ezzel nem kínozza az állatot, mert nem okoz fájdalmat a farok [levágása] a tehénnek, igenis fájdalmat okoz neki, mert többé már nem lehet visszarakni!

Az embernek, medvének és majomnak kezeket teremtett, ezért nincs szükségük farokra, hiszen a kezükkel mindent ki tudnak tapintani. Az Örökkévaló tehát nem hagyott hiányt semmilyen szükségletében egyetlen teremtménynek sem a világon! Ha pedig azt kérdezzük, hogy hogyan teremthetett az Örökkévaló körmököt az embernek, melyeknek semmi hasznuk, [sőt,] ha az ember nem vágja le őket, akkor szükségtelenül nagyra nőnek – erre azt lehet válaszolni, hogy [úgy van rendjén,] ahogyan van! Olykor szükséges is a megnövesztésük, mint ahogy a haj megnövesztése is, hisz néha az az egészséges és kellemes, ha nő, néha pedig az, ha levágják. Így van ez mind a hajjal, mind a körömmel!

---

<sup>5</sup> bSab. 77b.

[Az Örökkévaló] bizony minden teremtménynek megteremtette a szükségletét, és a szükséglete szükségletét! Például kezeket teremtett az embernek, hogy dolgozhasson, mancsokat a medvének, hogy ragadozzon és leüthesse a zsákmányát – épp úgy, mint az ember, hisz az ember is azzal a fegyverrel üt, melyet a kezében tart. A vaddisznónak pedig fogakat [agyarakat teremtett], kettőt felülre és kettőt alulra, hogy ha medve vagy más vadállat támadna rá, akkor védekezhessen velük. A medve a mancsával, az oroszlán a farkával, a ló a lábával [védekezik ugyanígy]. A lovaknak, a tevéknek, a szamaraknak bemélyedő patáik vannak, melyek [alkalmassá teszik őket] a tehercipelésre. A medvének pedig, mivel az ereje a mancsában van, azért lett a „kézfeje” olyan, mint az ember lábfeje, hogy meg tudjon állni a lábán. A kutyának éles fogakat [teremtett], hogy csontot, illetve más kemény ételeket ehessen; s az étel három napig is ottmarad a gyomrában, hogy ne éhezzen meg [rövid időn belül].<sup>6</sup> A vakondoknak nincs szeme, mivel az étele a föld mélyén található – ha látna, keresnie kellene az ennivalóját.<sup>7</sup>

[Tény, hogy] vannak viszont olyan [teremtmények] is, akik nélkülözni kénytelenek, vagy azért, mert kéz, láb vagy szemek nélkül születnek, vagy azért, mert megsérülnek. De [az Örökkévaló] azért teremtett minden ép embert olyannak, [amilyenek teremtett,] hogy [el tudja látni magát, hogy a túléléshez] szükséges készleteit meg tudja szerezni! Mivel a kisgyerek nem tud még járni, ezért az édesanyja szolgálja ki az igényeit – miként a zsidó anyák és apák [körében szokás], akik [segítenek] egymásnak. [Mert Mózes így szólt az előljárókhöz]: „törzsfőitek, vénjeitek, felügyelőitek és minden izraeli férfi, gyermekeitek” (Deut. 29,9). – Nem úgy szerepel, hogy: „és gyermekeitek”, hanem: „gyermekeitek”, „és” nélkül, ami azt jelenti: ’minden izraeli férfi olyan legyen előttetek, mint a gyermekeitek, hogy minden dolgukat és szükségleteiket elkészítsétek!’

[Az Örökkévaló] élő állatokat teremtett, amelyek élő állatokat esznek. Például pókot, [hálószövésre alkalmas képességgel,] hogy megfoghassa a legyeket és a férgeket. A legyeknek viszont repülésre alkalmas szárnyakat teremtett, hogy a pók ne érhesse el őket. Mennyi fáradozásába kerül a póknak, hogy megszője a hálóját, amellyel legyeket és mindenféle férget fog! És mégis van olyan nap, amikor [semmi] sem kerül [a csapdájába]. Tehát minden [élőlény] úgy lett megteremtve, hogy nehezen szerezhesse meg a szükségletét. Ezenkívül minden teremtmény megkapta a másik lénytől való félelem [képességét] is, [fol. 6a] hogy tudatossá váljon bennünk, van felsőbb Úr, és [Ő az, aki] minden élőlénynek biztosítja a szükségletét. [Az Örökkévaló] mindenkit úgy teremtett, hogy Őt kérje a szükségletei biztosításáért, és [Hozzá könyörödjön] az erősebbektől való szabadulásért.

Az Örökkévaló azért teremtett olyan élőlényeket, amelyek más élő állatokat esznek, hogy ne zúgolódjon az ember, mondván: ’hogyan lehet, hogy az Örökkévaló megengedte az embernek, hogy levágja az állatokat és a madarakat, és nem törődött az állatkínzással?’ [Ám erre csak azt mondhatjuk, hogy éppen] azért teremtette a többi húsevő állatot[, vagyis azért, hogy az ember lássa, hogy azok is húst esznek]! Ha pedig azt gondolnád, hogy nem az Örökkévaló teremtette úgy a ragadozókat, [hogy húst egyenek,] hanem azok [saját indulatukból] tépik szét a többieket, akkor azt válaszoljuk, hogy ragadozó madarak is vannak, amelyek élő állatokat esznek és széttépik áldozatukat, [ezek meg biztos nem indulatból tesznek

---

<sup>6</sup> bSab. 155b.

<sup>7</sup> bMQ 6b.

így,] hanem az Örökkévaló rendeletéből. Ezért [be kell, hogy lásd,] az ember számára is az Örökkévaló rendelte el[, hogy húst is ehet].

Ha pedig azt mondd, hogy az Örökkévalónak úgy kellett volna elrendelnie, hogy minden élőlény fűvet egyen, hogy az élőlényeknek ne [kelljen] egymást enniük, akkor erre az a válasz, hogy Ő tudja, hogy minden élőlényben ott uralkodik a *jécer ha-ra* <sup>8</sup>. Ezért minden élőlényt úgy teremtett meg, hogy féljen, és nehezen szerezzé be az élelmét, s hogy hozzá imádkozzon, hogy Ő készítse el a szükségletét és [Ő teljesítse] a kívánságát, és [Ő] szabadítsa meg a nála erősebbtől, s hogy neki mondjon köszönetet a szabadításért, a jóságáért és a szeretetéért. Azért teremtett hegyeket és dombokat [az Örökkévaló], mert tudta, hogy [a teremtmények] majd egymást fogják gyilkolni, s hogy a jók menedékre lelhesenek köztük, hiszen: „a sziklákön a mormoták találnak búvóhelyet” (Zsolt. 104,18). – A növényevő vadállat és háziállat azonban nem tépi szét az ennivalóját – a háziállat a fogával [rágja szét], hogy tudassa, minden az Örökkévalótól származik: „Azért rendezte Isten így, hogy féljék Őt” (Qoh. 3,14). – Tehát azért tette őket különbözővé egymástól, és azért ültette beléjük a másiktól való félelmet, hogy Őt kérjék – aki minden erősnél erősebb –, hogy hozza el számukra a szabadítást a náluk erősebbek [igája] alól.

Ha legyőzted a társadat, ne örülj! Jobb, ha legyőzetsz, mint ha győzöl, mert az, aki ebben a világban legyőzi a társát, az eljövendő világban a legyőzött kezébe kerül.<sup>9</sup>

---

<sup>8</sup> AdRN 16. A *jécer ha-ra* 'jelentése: 'a rosszra való hajlam'.

<sup>9</sup> Vö. 1974. §.

Az Ms. PARMA 3280 alapján,

*Az apa és az anya tiszteletéről* – [A *haszidutról*] című fejezetből

[975] Miért hívják „kegyesnek”[, vagyis haszidnak] a haszidot?<sup>10</sup>– A *haszidim* [’kegyes’/’kegyesek’] elnevezés alapján.<sup>11</sup> Továbbá eredhet a haszid a „gólya” [*haszida*] nevéből is (vö. Deut. 14,18), amelynek a targumi előfordulása: „fehér madár” [*ve-ħivreta*]. Hiszen: „[nem szégyenül meg többé Jákob,] nem sápad el többé az arca” (Ézs. 29,22). – Mert [az igaz embert] megfehérik, és mészhez hasonlóvá teszik az arcát, és ő olyan lesz, „mint egy süket, [aki nem hall,] és mint egy néma, [aki] nem nyitja meg a száját.” (Zsolt. 38,14).<sup>12</sup>

Ne szégyeníts meg senkit, [hogy ne sápadjon el az arca,] és a jövőben a te arcod ragyogni fog! Azoknak a verseknek a száma pedig, [amelyek a jövőbeni ragyogást tárgyalják,] nyolc: „Kelj fel, tündökölj” (Ézs. 60,1) – ez egy; „mert eljött világosságod” (Ézs. 60,1) – ez kettő; „rád ragyogott az Úr dicsősége” (Ézs. 60,1) – ez három; „de fölötted ott ragyog az Úr” (Ézs. 60,2) – ez négy; „és dicsősége meglátszik rajtad” (Ézs. 60,2) – ez öt; „világosságodhoz népek jönnek” (Ézs. 60,3) – ez hat; „és királyok a fényhez” (Ézs. 60,3) – ez hét; „mely rád ragyog” (Ézs. 60,3) – ez a nyolcadik, tehát ez az a [bizonyos] nyolc vers. S [az eljövendő világban] összesen hét emberi csoport fog a *Sekhina* ragyogásából részesülni.<sup>13</sup>

[976]: „Miattad gyilkolnak minket naponta” (Zsolt. 44,23) – ők azok az emberek, akik vállalják a szégyent, a megaláztatást és az arc megfehérlését is a *micvákért*.<sup>14</sup> Mert ha a *cicitre* és a *tefillinre*<sup>15</sup> [vonatkozó *micvák*at], és további, ezekhez hasonló parancsokat akarsz teljesíteni, a véred is ki fog ömleni a szégyen miatt[, hiszen nyilvánosan vállalt *micvák*ról van szó!]<sup>16</sup> Aki viszont megfehérlíti az arcodat[, tehát megaláz,] és visszatart a *micvák* gyakorlásától, az mintha [egyenesen] a véredet ontaná ki:<sup>17</sup> „Miattad gyilkolnak minket naponta”; „Mert érted vállaltam gyalázatot” (Zsolt. 69,8)!

[977] [Történt, hogy valaki folyton] különböző gúnyokkal szidalmazott és gyalázott egy haszidot – leginkább az életét és a vagyonát illető sértésekkel, ám a haszidnak mégsem borult

<sup>10</sup> bBQ 30a; bBer. 4a, 6b, 10b, 57b; AdRN 40; bHag. 14b; jHag. 2,1; bSab. 63a, 120a; Rási s.v. *haszida*; bEr. 18b; bRH 17b; Rási s.v. *haszid*; bTaan. 8a, 11b; Rási s.v. *nikra`haszid*; bMQ 18a; jSeq. 3,5; bBQ 103b; bBB 7b; bHul. 63a; bSzuk. 53a; Rási s.v. *Élu haszidim, Széfer Juhaszin* bevezetője; MidSohTov, MidTeh 16; MidSohTov 79; bSzanh. 24a; Rási s.v. *be-kanfi zo.*, 47a; jTer. 8; bNid. 38a; bSab. 121b; bSzanh. 110b; mAv. 2,5; Rási, 5,10; MaimPM, *Pérus le-`Avot* 5,11; MaimPM, *Pérus le-`Avot* 5,13; MaimPM, *Pérus le-`Avot* 5,14; MaimPM, *Pérus le-`Avot* 6, *Szemaħot* 3; BerR 62; jSzanh. 11; VajR 1; bQid. 82a; Rási, s.v. *ha-szařfanim*; OdRA 7; OdRA 8; SemR 35; BerR 6, *Szifré, párását Be-ha`alotkha* 78; JalSim., *Softim* (– a *Bírák* könyvéhez), 38; *Szifré Devarim, párását Ha`azinu*, 306; JalSim., *párasát Ha`azinu* 942; MidSohTov, *Tehillim* 149; JalSim., *Jesaja* (– *Ézsaiás* könyvéhez), 316; VajR 11; MidSohTov 12; MidTanB, *párasát Vajjésév* 14; Bahja Ibn Paquda, *Ĥovot ha-Levavot, `Avoda* 3, *Avoda* 4; MaimPM, *Bevezető*; MaimPM, *Pérus Pe`a* 1,1; Maimonides *Semoné peráqim* 4; MaimMT *Hilkhot De`ot* 1,5; MaimMT *Hilkhot De`ot* 6,9; MaimPM *Pérus `Avot* 5,7; MaimMN, 3,53.

<sup>11</sup> PdRK, *párasát Seqálim* 12,2; bHul. 83a.

<sup>12</sup> NB: eredetileg Dávid első személyben mondja a zsoltárban. A *Sekhina* jelentése: ’Isteni Jelenlét’.

<sup>13</sup> jHag. 2,1; *Szifré, párasát Devarim* 47; MidSohTov Teh. 11.

<sup>14</sup> A *micva* jelentése: ’zsidó vallásos, bibliai parancsolat’.

<sup>15</sup> A *cicite* jelentése: ’szemlélőrojtokkal ellátott imasál’, a *tefillin* jelentése: ’imaszj’.

<sup>16</sup> A haszidok ugyanis hangsúlyozták a nyilvánosan látható *micvák* teljesítésének a fontosságát. Az alábbi gúnyolódók természetesen nem-haszidok.

<sup>17</sup> bBM 58b.

el az arca sosem a szidalmazások közben – egészen addig, amíg azt az átkot nem szórta rá, hogy kövessen el bűnöket, hogy ne lehessen az eljövendő világ fia. Ekkor ugyanis [valóban] elszomorodott a haszid, és [teljesen] megváltozott az arc kifejezése! Megkérdezték tőle a tanítványai: 'Miért vált [oly] komorrá a tekinteted?' Ő így felelt nekik: 'Hiába is szégyenített meg bármikor, én azt nem vettem zokon! Nem szeretem ugyanis a dicsőséget, hisz amikor meghalsz, [úgyis] szertefoszlik a [z e világi] dicsőség! S amikor ennek a világnak a javaival kapcsolatban átkozott, [azzal sem sértett meg,] mert amit itt szerzel, az elmúlik[, elvesz]! Amikor azonban az eljövendő világra vonatkozóan átkozott meg, hogy lázadjak fel az Örökkévaló ellen, [tényleg] megijedtem, nehogy bűnre vigyen, és imádkozni kezdtem azért, hogy [az Örökkévaló] ne hallja meg a szitkozódó hangját, csak a tisztelőim hangjára [legyen tekintettel]!'

[978] A *haszidut* erősségének az az alapszabálya, hogy bár gúnyolják a haszidot, ő nem hagy fel a *hasziduttal*, és teljesíti a törvényeket az Örökkévaló iránti szeretetből [*le-Samajim*]<sup>18</sup> Mert ha nem nézi a nőket olyankor, amikor rajta kívül mindenki őket szemléli – akkor kiérdemli az elrejtett jót, [melyet az igazak számára tartanak fenn az eljövendő világban,]<sup>19</sup> és szeme világa a *Sekhina* ragyogásával fog betelni: „Saját szemeddel nézheted a király szépségét” (Ézs. 33,17)! – Aki ugyanis nem felejtí a tekintetét a nőknél, és [kerüli] a szemérmertlenséget, és a szüzeket sem [illeti] illetlen pillantásokkal]:<sup>20</sup> „Szövetséget kötöttem a szememmel, hogy ne tekintsek a szüzekre” (Jób 31,1) – hiába is tartja őket szépnek, amikor eljegyezkedik vagy házasságra lép, hiszen szépségük teljében vannak, [nos, az ilyennek tehát,] akinek hajlama [*jécere*] támad, és mégsem élvezi a tiltott kapcsolatokat – az lesz a jutalma, hogy az eljövendő világban a *Sekhina* ragyogását szemlélheti!

---

<sup>18</sup> Vö. Rema SA 1,1 – a Tur nevében.

<sup>19</sup> bNed. 20a.

<sup>20</sup> Vö. SA EE 21,3.

Az Ms. PARMA 3280 alapján,

A *Még mindig a halottakról* című fejezetből

[1530] [Történt, hogy] az egyik helyen sok zsidó meghalt *qiddus ha-Sém*<sup>21</sup> következtében, de néhányan a közösségből kényszerkitértekké lettek [*ne'enszu*]: tehát nem adták át magukat a gyilkosaiknak, hanem megmerültek a vízben[, azaz kikeresztelkedtek]. Az egyik éjjel is éppen szekereken vitték a megölteket a temetőbe – amely távol volt attól a helytől, ahol meghaltak –, miközben egy asszony leesett a szekérről. De senki nem vette észre. A halottakat aztán nagy és széles gödrökbe temették, és mindegyikük közé egyenként egy-egy deszkalapot helyeztek.

Ez a leesett a nő pedig [még azon az éjszakán] megjelent valakinek az álmában, és mérgesen a szemére vetette, hogy bár ő maga is *qiddus ha-Sém* által halt meg[, hagyták a földön temetetlenül heverni]. [Ez az álomlátó erre] kutatni kezdett utána, [és másokat is bevont a keresésbe, sőt,] nagy vagyont ígért annak, aki megtalálja. [Végül] egy marhapásztor [lelt rá a holttestre, és] megmutatta [a többieknek], hogy hol esett le a nő a szekérről. [Meg is találták,] majd eltemették a többi megölt ember mellé. Ekkor [még egyszer] megjelent [a nő,] még azon az éjszakán [az álomlátónak], és azt mondta: 'Mivel fizetél értem, hogy megkeressenek, és eltemettettel azokkal, akik *qiddus ha-Sém* által haltak meg, elárulok neked egy helyet, ahova tizenöt aranyat érő összeget rejtettem el!' És ő meg is találta ott, ahová a nő el irányította.

[Történt egyszer, hogy] két ember megvágta magát [rituálisan: *sáhtu*], de megölni magukat nem tudták. A nem-zsidók azt gondolták róluk, hogy meghaltak. Ám [valójában] csak évek múlva haltak meg. [Egyik éjjel] az egyikük azt álmodta, hogy azok, akik mártírhalált haltak [*qiddus ha-Sém*], e szavakkal tesznek ellenük kifogást: 'Ne gyertek be a mi osztályrészünkbe, mert ti nem *qiddus ha-Sém* által haltatok meg, mint mi!' Erre megmutatták nekik a megvágott nyakukat. Ők erre azt felelték: 'De nem haltatok meg!' Ekkor odajött egy öregember[, és így szólt]:<sup>22</sup> 'Mivel elvagták magukat, öngyilkosságot kísérelve meg, és nem merültek meg a [*gojok*] vizében, érdemesek arra, hogy veletek legyenek!' [A többiek] ezt követően már magukkal vitték [a két embert] az osztályrészükbe.

[1531] Úgy olvassuk: „nem ismered a csontok formálódását a terhes asszony méhében” (Qoh. 11,5). – Amikor tízezretet ölnek meg, a földön tisztulnak meg [a hullák], majd bedobják [őket] a Seolba.<sup>23</sup> És széles, mély gödröket ásnak, amelyeknek keskeny a szája, és oda hajítják a csontokat, amelyek a holttestekből megmaradnak. Ezeket pedig nem lehet felismerni, mert lehetetlen megkülönböztetni az egyik csontot a másiktól.

[1532] [Történt, hogy] sok évvel azután ásni kezdtek azok sírjában, akik *qiddus ha-Sém* által szenvedtek halált. Ekkor találtak egy kést, és el akarták tenni. De figyelmeztette őket a

<sup>21</sup> *Qiddus ha-Sém*: 'Isten nevének megszentelése' a *hillul ha-Sém* ellentéte, mártíromság, mártírhalál.

<sup>22</sup> Itt hibás a szöveg, az SHP szerkesztője, kiadója: Wistinetski javítja, mi a javított változatot fordítjuk.

<sup>23</sup> A szöveget a szerkesztő, Wistinetski ajánlata szerint javítjuk, az SHP ugyanis szerinte hibás.



*hakham*: 'Tegyétek vissza oda, ahol találtátok, ne végezzetek munkát vele, és hasznot se húzzatok belőle!'

[1533] Ha a házigazda le akarja meszelni annak a háznak a falait, ahol emberek mártírhalált haltak [*qiddus ha-Sém*], mert vérük ráfröccsent a falra és a kövekre – akkor ne távolítsa el a vért, és ne is meszelje le, hiszen: „Föld, ne takard el véremet” (Jób 16,18)! – Nem szabad tehát eltakarni: „Jaj a vérontó városnak, e rozsdás fazéknak, mert a rozsdája nem megy le róla! Szedd ki belőle egyik darabot a másik után, válogatás nélkül. Mert ott van benne a vér, melyet a csupasz kőre ontott, nem a földre öntötte, hogy a por betakarhatná, így keltett haragot, így indított bosszúra. Én is kiontom a vérét a csupasz kőre, hogy ne lehessen betakarni” (Ez. 24,6–8)! – Mert amíg a vér fedetlen, az Örökkévaló bosszút áll, de amikor már betakarják, nem siet megbosszulni!<sup>24</sup> – „Mi haszna, megöljük testvérünket és elföldeljük a vérét?” (Gen. 37,26). – Mondhatnád erre: 'Hát az Örökkévalónak vajon nincs tudomása a befedetről és a kitaratról egyaránt?!' Mindezt pedig a *Széfer ha-Kavod*<sup>25</sup> [jegyezték le].

---

<sup>24</sup> JalSim., *Jehezqé'l* (– *Ezékiel könyvéhez*), 247.

<sup>25</sup> A *Széfer ha-Kavod* a *Haszidé Askenáz* misztikus tanításait, az Isteni Dicsőségről szóló tanokat tartalmazó műve, amelyet Jehuda he-Haszid írt. A műben gyakran találunk hivatkozást rá.

Az Ms. PARMA 3280 alapján,

*A mágiáról és a démonokról* című fejezetből

[1456] Tudd meg, igen nagy a büntetése annak az embernek, aki varázslást űz [*kesafim*], és démonokat idéz [*sédim*]! Hiszen minden lelket számon kérnek tőle, aki elbukik [a bűbáji] miatt!

Ismerünk egy történetet egy fiúról, akit az anyja gyűlölt. Amikor elérkezett az anya halálának az órája, a fiú nem tartózkodott mellette, így [a haldokló] nem tudta meghagyni neki, hol a vagyona. Elment tehát ez a fiú egy boszorkányhoz, és őt kérte meg, hogy intézkedjen, és tudja meg [valahogy], hol találja meg a pénzt. A boszorkány utasítására aztán beszerzett [magának] egy kést éjszakára, majd [haza]ment, és elaludt.

Éjjel a boszorkány azt álmodta, hogy eljött hozzá egy démon, akinek a melléből egy kés lógott ki. Majd pedig a démon fia [is, aki] elhozta magával a fiúnak a [halott] anyját. Megkérdezte a démon fia a boszorkánytól: 'Miért szúrtad bele a kést az apám szívébe?' Ő így válaszolt: 'Azért, mert az a férfi megkért rá, hogy tudassam vele, hová rejtette az anyja a vagyonát!' Erre megszólalt a démon, és e szavakkal kérte számon a fiú anyját: 'Látod, hogy ott a kés a szívem közepén?! És addig [ott is marad], amíg meg nem mondod nekem, hogy hová tetted a pénzt!' Ám a fiú anyja kitért a válaszadás elől: 'Amíg életben voltam, te uralkodtál a fölött a föld fölött, melyen én laktam, de most, hogy meghaltam, [már] nem uralkodsz rajtam [többé]! Ezért aztán nem is árulom el [neked], hova dugtam el a pénzt! Ha el akartam volna mondani [a fiamnak], elmondtam volna, amíg még életben voltam! Ám [akkor sem állt szándékomban, és most] sem áll szándékomban, neked pedig nincs is hatalmad parancsolgatni a halálom után!' És elismételte neki ugyanezeket a szavakat a második és a harmadik éjjel is. A démon azonban már könnyörgőre fogta: 'Nem bírom elviselni a kést a szívemben!' Erre megenyhült [az asszony]: 'Bár tudom, hogy ez nincs rendjén, és minden porcikám tiltakozik ellene, hogy elmondjam, de a fájdalomra tekintettel mégiscsak elárulom: az [összes] vagyonomat a ládába rejtettem!'

Erre a fia elkezdte kutatni [a pénzt és az értéktárgyakat] a ládák között. Néhány nap múlva azonban [megjelent] neki az anyja álmában, és így szólt: '[Vedd tudomásul, hogy igen] sok büntetéssel fognak sújtani, amiért addig ügyködtél, hogy elhoztak, amiért [addig] kínoztál, míg én eljöttem hozzád, és amiért én kénytelen vagyok neked felfedni a vagyonom [pontos] hollétét!' S rövid idő elteltével a fia [valóban] meg is találta a vagyont a ládában, a láda két oldala között, [pontosan] ott, ahol [az anyja] utasításai alapján úgy vélte, hogy lennie kell.

Ezért mondja a Tóra: „Ne legyen átokmondó, se szellemidéző, se jövendőmondó, se halottaktól tudakozódó” (Deut. 18,13) – [olyan tehát,] aki fásaszítja a halottakat, démonokat, angyalokat, hiszen [az Írásban is] olvashatjuk: „Miért háborgattál és idéztél fel engem?” (1Sám. 28,15). – Mert [az Örökkévaló] nem hagyja végül büntetés nélkül azokat, akik [halott- és démonidézésekkel] foglalkoznak! Inkább tehát: „légy feddhetetlen Istened, az Úr előtt” (Deut. 18,13) – és benne bízzál, tőle félj, mert ő féltékeny Isten, és akkor kiérdemled azt a nagy jót, amely el van rejtve – oda, ahol szem nem látja – mindazok számára, akik félik az ő Nevét!

Az Ms. PARMA 3280 alapján,

*A károkról (ártalmakról, ártó démonokról)* című fejezetből

[1465] Bizonyos nőket „*stiráj*snak” hívnak – ők azok a *márs wolf*ok, akik alkonyatkor lettek teremtve, s az a szokásuk, hogy megitatnak valakit a teremtményeik[, vagyis a gyerekeik] közül.<sup>26</sup>

[Egyszer] egy *strájjá* nagyon megbetegedett. Két nő időzött a társaságában [azon az] éjjel: egyikük aludt, a másik ébren volt. A beteg nő pedig előttük állt, tépdeste a haját, és el akart repülni – de még [előtte] ki akarta szívni az alvó nő véréét. Ám aki ébren volt, elkezdett kiabálni, és felköltötte a társnőjét. Eztán pedig lefogták a beteget, vagyis a *strájját*, aki [nyomban] el is aludt. Ha ugyanis tudott volna ártani, és megöli a másik nőt, akkor életben maradt volna, de mivel nem tudott ártani a másik nőnek, [végül is] meghalt. Hisz az kell [a *strájjá*] életben maradásához, hogy húsból buzogó vért fogyasszon – s ugyanez táplálja a *werwolf*ot is!

A *maré* és a *strájjá* először is [fol. 133a] tehát kitepi a haját, s ezután tud csak elrepülni.<sup>27</sup> Ezért [a környezetükben] azt a ráolvasást kell alkalmazni [*masbi 'in 'oto*], hogy: 'Gyere, tépd ki a hajad, de ne tudj többé kimenni, csak az én engedélyemmel!' Ha pedig valaki megüti az ártó demont, vagy látja őt, akkor a démon nem marad életben – kivéve, ha eszik annak a kenyereéből és sójából, aki üti őt! [S ez] fordítva [is igaz]: ha a démon árt, akkor nem maradhat életben az, akinek ártott, csak ha a [démon] kenyereéből és sójából fogyaszt! Mert ekkor visszatér belé az élet.

[1466] Egyszer gyanússá vált egy nő, hogy ártalmas és *strájjá*: egy zsidónak ugyanis macska képében jelent meg. A zsidó ekkor megütötte. A nő másnap viszont azt kérte a zsidótól, hogy adjon neki a kenyereéből és sójából. S a zsidó már éppen meg is akarta kínálni, mikor az egyik öreg figyelmeztette: '[Azt ajánlom,] „Ne légy fölöttébb igaz” (Qoh. 7,16) – amikor ártalmasak veled, s ne mutasd ki a haszid voltodat! Ha életben marad ugyanis [a démon], másoknak fog ártani! Az Örökkévaló Saul és Amálek példáját állította eléd: hiszen [Sault] is megbüntették azután, hogy életben hagyta [az amálekiták közül] Agágot az Örökkévaló parancsa ellenére!’<sup>28</sup>

[1467] Az egyik nő ugyan *strájjá* volt, de megengedte annak, akinek ártott, hogy egyen a kenyereéből és sójából – az ilyeneken tehát meg kell könyörölni! – De ha a *hazan*<sup>29</sup> imádkozna az ártó beteg gyógyulásáért, arra nem kell „Ámennel” felelni!

---

<sup>26</sup> BerR, *pereq* 7.

<sup>27</sup> bPes. 110a.

<sup>28</sup> 1Sám. 15,2–33.

<sup>29</sup> A *hazan* jelentése: 'kántor, előimádkozó'.

*SZÉFER HASZIDIM / HASZIDOK KÖNYVE 1886§*

Az Ms. PARMA 3280 alapján,

A *Még egyszer a nőkről* című fejezetből

[1886] Ismerünk egy történetet egy emberről, aki szemet vetett a rabbija feleségére. [Ez a férfi pedig egy] asztalosinas volt[, és adósságba keveredett. A rabbi segítette ki, és felajánlotta neki]: 'Gyere, és dolgozd le nekem az adósságodat!' Az [asztalosinas élt is az ajánlattal. Mikor aztán] ledolgozta az adósságot[, a rabbi elvált, ő pedig elvette a feleségét]. [A házasságkötést követően] az inas és a felesége [lakomát] ültek, a rabbi pedig mellettük állt, hogy italt töltögessen a poharukba. [De egyáltalán nem voltak boldogok,] könnyek csorogtak a poharak falán. E miatt [a skandalum] miatt aztán [az egész közösségnek] megpecsételődött a sorsa!<sup>30</sup>

De miért haragszik meg [az Örökkévaló] egyetlen ember vétke miatt az egész közösségre? – [Egyrészt] azért, mert [az az inasfiú] megszegte a „Ne kívánd” (Ex. 20,17) parancsolatát! Másrészt: a közösségnek nem lett volna szabad belemennie, hogy feleségül vegye a nőt! [Az inas] ugyanis a rabbijával egyenlőnek tartotta magát. Ha ezt tudták volna, biztosan nem írják alá a válólevelet! A bűnt tehát jóval korábban ki kellett volna vizsgálni – [mégpedig úgy, hogy az ügy] minden [szereplőjét bevonják az eljárásba]!

---

<sup>30</sup> bGit. 58a.

Az Ms. PARMA 3280 alapján,

*A teljes szívéből megtérő törvénye* című fejezetből

[80] Ismerünk egy történetet egy haszidról, aki álomlátás útján szerette volna megtudni, hogy ki fog mellette ülni az Édenben. Meg is mutattak neki egy fiatal fiút[, aki] egy távoli vidéken [élt]. Másnap felpakolt és útra kelt, hogy megkeresse. Kereste-kutatta, és mikor ahhoz a helyiséghez ért, [ahol a fiú lakott,] kérdezősködni kezdett felőle. Mindenki csodálkozott rajta, hogy miért keresi, mivel az az ember nagyon rossz megítélésnek [örvendett]. Amikor [a haszid] ezt meghallotta, végtelenül elszomorodott, de mégis elment annak az embernek a házához. Az pedig [durva fogadtatásban részesítette:] nagy gúnyolódások közepette nyilvánosan [fol. 20a] állon ütötte, lehúzatta a nadrágját, és e szavakkal [űzött csúfot belőle]: 'Ha akarsz, akkor tessék, gyere be ide!' – és a barátai is mind hergelni kezdték. A haszid azonban nem törődött velük és bement. Bevitték akkor egy olyan szobába, amely az örömlányok [számára fenntartott] szoba szomszédságában helyezkedett el. Éjjel aztán [az a fiatal fiú] fogta és összeszedte az összes kurtizánt, akit csak a városban talált, majd bement velük ebbe a szobába, amely [tehát] közel volt [a haszidéhoz], és leitatta őket. Aztán pedig táncolt velük egész éjjel, amíg csak le nem részegedtek és el nem aludtak. Ekkor otthagya őket és elment. Látván pedig mindezt a haszid, [keserves] sírásra fakadt.

Másnap felkerekedett, hogy hazainduljon. Mielőtt azonban elindult volna, megkérdezte azt az embert: 'Mondd meg nekem az életedre, tettél-e valami jót valaha is? Mert az álomban azt láttam, hogy mellettem fogsz ülni az Édenben! De hát látom, hogy kicsapongó vagy, akkor pedig hogy lehet az, hogy mellettem lesz a helyed az Édenben?' Mire a [fiatalember] így felelt: 'Amit láttál, én jó szándékkal tettem! Romlottnak tettettem magam, és figyelem, hogy a züllött fiúk mennyiért kerítenek maguknak szajhákat. Én pedig titokban még többet ajánlok fel nekik, hogy engem válasszanak. Ők pedig – mikor leitatom őket és berúgnak – azt hiszik, hogy közöszülünk. És még anyámnak is megparancsolom, hogy jöjjön el éjjel, és húzzon ki engem [a szobából] a hajamnál fogva, mert ha másnap rákérdeznek [az örömlányok], hogy: »miért nem aludtál nálunk?«, akkor mondhatom nekik azt, hogy: »De hát láttátok, hogy az anyám megvert!« Eközben viszont megakadályozom, hogy a feslett fiatalemberek [újabb] bünt kövessenek el! Nem érdekel, ha gyanúsítgatnak, megbocsátok nekik!'

*SZÉFER ḤASZIDIM / HASZIDOK KÖNYVE 1356§*

Az Ms. PARMA 3280 alapján,

A *Fogadalmak* című fejezetből

[1356] Ismerünk egy történetet valakiről, akinek R. Jichaq Haszid volt a neve, és aki [soha életében] nem akart belépni a bálványimádás házába[, azaz a keresztény templomba]. Amikor meghalt, útnak eredtek vele a [zsidó] temető irányába, hogy eltemessék. Amikor a város kapujához ért a szekér, [a lovak hirtelen megtorpantak és irányt változtattak,] anélkül, hogy a szekér hajtója idézte volna elő ezt, és a várfal egyik hasadékához [indultak el]. A város kapuján ugyanis volt egy bálvány[, egy kereszt]. Ez [a hasadék pedig] a várfal beomlása [következtében] keletkezett, nem sokkal a[z igaz ember] halála előtt. A lovak tehát ezen mentek keresztül, húzván maguk után a szekeret is. Majd [viszonylag könnyedén] kikecmeregtek a várost körülvevő árkokból, s innen már egyenes úton haladtak tovább. Mivel ez a zsidó egész életén át vigyázott arra, hogy ne tegye be a lábát keresztény templomba, az Örökkévalónak is gondja volt rá, hogy még a halála előtt ledőljön a városhatár. Így aztán a halála után a lovak a várfal repedésén át ki tudták vinni [a temetőbe].

[578] „Csak ne vigye vissza a népet Egyiptomba [a király]” (Deut. 17,16).

Volt [egyszer] egy híres orvos, akinek tudását [messze földön] elismerték. Országának lakói neki köszönhették hosszú, egészséges életüket, [ez az orvos ugyanis] úgy meggyógyította őket, ha bajuk volt, hogy többé nem is betegedtek meg. De miután [a betegségükből] felépültek, megfélekeztek róla: nem fordultak hozzá, felé sem nézett senki. [Telt-múlt az idő, s] az egészséges nemzedék után egy [újabb generáció] lépett fel, [akik közül bizony] ismét [sokan különféle] nyavalyákba estek. Elkezdtek hát felkutatni a [rég elfeledett] orvost.

[Igen ám, de] sok hamis orvos állt elő, akik becsapták a népet! Ezek mind azt állították [magukról]: ’Én vagyok a híres orvos!’, ’Nem, én vagyok!’ Az igazi orvos [mindeközben] készségesen állt a betegek rendelkezésére a gyülekező helyükön, és [ott,] az alsó piacon, gyógyította[-kezelte] őket. Az újdonsült[, magukat doktorrá előléptetett csalók] azonban [maguknak tulajdonították a sikeres gyógyulásokat,] ekképpen húzva csöbe a betegeket: ’Láttátok ezt vagy azt, akit már meggyógyítottunk?’

De hát hogyan adhatták ki magukat a híres jó orvosnak? – [Úgy, hogy] kimentek a piacra, és felajánlkoztak: ’Tessék, itt vagyok!’ A [betegek pedig, akik] orvost kerestek[, odaléptek hozzájuk] a különböző panaszaiikkal: ’Kificamodott a kezem!’, ’Daganatot érzek a fogamban!’, ’Fáj a szívem [körül]!’ [A csaló] orvosok [nyilvánvalóan nem tudtak velük mit kezdeni, ezért] visszautasították őket: ’A tiéteknél sürgősebb esetek is vannak!’ [Az egyik, miközben] körbenézett, meglátott egy kisfiút, akinek fáj a szeme. Az apjával érkezett, aki éppen arra kérte [őt, hogy gyógyítsa meg]. [Rögtön] rá is vágta: ’Ezt a fiút kezelem először! Mivel azonban a kenőcsöt még nem készítettem el, [várjatok] eddig és eddig a napig!’

Majd mire visszatért a megadott napon, a gyerek állapota már súlyosra fordult. Alig látott valamit, és haldoklott. Elkezdte a fiú kezelését, ám az eleinte [nem nagyon reagált,] látott is meg nem is. Ezért aztán [célzottan a szemek irányába] lendítette a karját, mire a fiú visszanyerte a látását valamelyest. Felkereste hát a fiú apját: ’Add meg a béremet!’ Az apa azonban hátrahőkölt: ’Előbb gyógyítsd meg! Aztán mindent odaadok neked, a fivérei örökségéből!’ Mire az [ál-]orvos: ’Nem kérek mást, csak ezt [a fiút] szolgának! A többi fivére nem rám tartozik!’ És fenyegetőleg még hozzátette: ’Vigyázz, aztán [úgy intézd, hogy] amikor kikérem a fiút, akkor eljöhessen velem!’

S hogy mi mást tett még? Ráolvasást mondott, hogy betegséggel sújtsa a többi orvos [betegét], hogy ha azt [találná] mondani valaki: ’Ez és ez az orvos gyógyított meg!’ – gúnyosan megkérdezhesse: ’Igen? [És ilyen rosszul?] Miért nem jössz inkább hozzám, aki levettem a hályogot XY szeméről?!’

---

<sup>31</sup> A Boesky 45 kézirat 826-os paragrafusának felelhet meg a jelen, Cambridge Add. 379,2 kézirat 578–579-es paragrafusa, de olyannyira elmosódott a Boeskyben, hogy olvashatatlan. Ugyanakkor a Párma-kézirat végén volna a helye, onnan azonban hiányzik.

S hogy milyen egyéb praktikái voltak még? Például megintette a fiút: 'Vigyázz nagyon, nehogy egyél abból az ételből, mert árt a szemnek!' S a fiú kérdésére: 'Mit törödsz te ezzel?' – csak annyit felelt: 'Te bolond! [Hát nem tűnt föl, hogy nem] X-hez vagy Y-hoz mentem gyógyítani?! [Bőven] meggazdagodtam volna rajtuk! Viszont nem kelt volna hírem [a gyógyító képességeimről], és [most] ez volt a célom! Hisz tegnap még botra támaszkodva jártál, úgy tapogatóztál, ahogy a vak, mostanra pedig már megnyílt a szemed! Hirdesd tehát mindenkinek: »Ez a híres orvos gyógyított meg!« Hadd higgyék, hogy örömmel gyógyítok, [és minél többen] keressenek fel engem! Mert amíg a szemed egészséges, hinni fognak nekem! Ha viszont olyan ételeket eszel, amelyek a szemre ártalmasak, [egy csapásra] tovaszál a hírnevem!'

[579] *Példázat erről a világról*

Egyszer egy róka megpillantott egy gyümölcsöskertet és abban mindenféle ennivalót. Igen ám, de kerítés védte, [még hozzá] vas[...]<sup>32</sup>A róka nagyon megkívánta a kert finom gyümölcsseit, de nem tudott bejutni. Hiába is járta körbe az egész gyümölcsöskertet, nem talált átjárót, csak egy kis lyukat. Ezen a kis résen viszont nem fért át, mert jó húsban volt. Ezért aztán koplalni kezdett, és addig böjtölt, amíg csak le nem soványodott [egészen] a lyuk méretére. Ekkor [végre] át tudott surranni a résen, mert már olyan nagyon girhes volt. Ott aztán úgy telefalta magát, és úgy jóllakott [a kert] összes finomságaival, hogy jól meghájasodott, és [szép lassan] visszaszedte [a leadott kilókat]. Bizonyos idő elteltével viszont eszébe jutott, hogy jó lenne hazatérni, a rókarokonaihoz. Elment hát a lyukhoz, és megpróbálta átréselni magát, de nem fért át, mert [akkorra olyan] kövér volt már. Nagyon elkeseredett, hogy nem tud kijutni. Ismét koplalásba és böjtölésbe fogott, amíg annyira sovány nem lett, mint először, amikor bebújt a résen. [Csontsoványan végül is] át tudta szuszakolni már magát azon a lyukon, amelyen keresztül a kertbe is bejutott. [Odakint] aztán leült, szemben a gyümölcsöskerttel, és így siránkozott: 'Mi értelme volt lakmározni a gyümölcsből? Amilyen soványan és kiéhezve mentem be, ugyanúgy jöttem ki!'

Bizony, így érkezel te is a világba [*biá*] és így távozol [*sivá*]<sup>33</sup> belőle!

Ilyen ez a világ, meztelenül hagyod el: [pontosan] úgy mész el [innét], ahogyan jöttél! Járj ezért mindig egyenes úton, hogy a végén minél több haszonnal [távozhass!]

(Itt ér véget a *Széfér haszidim* [szerzőinek] munkája, amelynek [paragrafusait] úgy szedegették össze, mint gabonaszemeket a kalász hegyéről, és mint érett szőlőszemeket, amelyek [megbújtak] a fonnyadtak között.)

---

<sup>32</sup> Ez a szövegrész olvashatatlan a kéziratban.

<sup>33</sup> Jelen kifejezéssel a héber *szévá* 'öregség, ősz kor' jelentésű szó is megidéződik.